

Motion till riksdagen

1989/90:A440

av Kjell Nilsson m.fl. (s)

Regionalpolitiska åtgärder i Kronobergs län

Allmänt om Kronobergs län

Efter att under tre år i följd ha haft en negativ befolkningsutveckling i Kronobergs län bröts denna utveckling 1987. Folkmängden har ökat under 1987, 1988 och 1989.

Anledningen till den positiva befolkningsutvecklingen i länet som helhet måste tillskrivas det mycket goda sysselsättningsläget. Orderingången och produktionsvolymen i länets industriföretag har genomgående legat på en hög nivå. Detta har resulterat i stor efterfrågan på arbetskraft. Tendenser till överhettning av industriarbetsmarknaden har medfört vissa svårigheter för företagen att rekrytera kvalificerad arbetskraft.

Över huvud taget har Kronobergs län under senare år haft en gynnsam utveckling på arbetsmarknaden. Det återspeglar sig också i den nationella arbetslöshetsstatistiken. Länet har under lång tid haft några av de lägsta arbetslöshetstalen i landet.

Det kan mot denna bakgrund kanske vara svårt att med kraft hävda behovet av akuta, stora närings-, arbetsmarknads- och regionalpolitiska insatser för Kronobergs län. Politiken måste dock vara långsiktig och förutseende. Idealet vore en sådan politik som innebär att åtgärder mot förutsebara kriser sätts in i sådan tid att de inte behöver inträffa.

Hotbilder för Kronobergs län

Vilka hotbilder finns för Kronobergs län och sydöstra Sverige? Enligt den regionala analysen av 1987 års långtidsutredning, som bekräftas av den regionalpolitiska utredningen, beräknas den s.k. storstadstillväxten fortsätta. Utöver storstäderna är det endast vissa s.k. stödjepunkter som beräknas få en tillväxt. Dessa stödjepunkter bedöms få betydelse för spridning av ekonomisk tillväxt och för kompetensutvecklingen. I kompetensutvecklingen får stödjepunkternas högskolor och gymnasieskolor stor betydelse.

Analysen visar också på försämringar i östra Småland och Sjuhäradsbygden. Enligt analysen bedöms allt fler områden i södra Sverige bli problemområden. För att hindra verkningarna av den förutsebara strukturomvandlingen i sydöstra Sverige kan nya former för stimulans av mindre och medelstora företag behöva aktualiseras.

Långtidsutredningen talar om tre regioner i landet. Det är

- snabbväxande regioner
- långsamväxande regioner
- stagnerande regioner.

I den sistnämnda ingår såväl Kronobergs, Kalmar som Blekinge län. De framtida regionalpolitiska problemen drabbar således en stor region i sydöstra Sverige.

Det är därför viktigt, att vi till länet/regionen får sådana resurser att länet/regionen inte behöver bli ett kommande krisområde. Enligt vår mening finns det all anledning att ta ovannämnda larmrapport på allvar. För att motverka en negativ utveckling i Kronobergs län/sydöstra Sverige krävs det därför redan nu omfattande satsningar på den s.k. infrastrukturen i detta område. Vi vill för vår del särskilt peka på betydelsen av satsningar på forskning och utbildning, utlokalisering till Kronobergs län av central statlig verksamhet samt utökning och utveckling av länets kommunikationer.

Nedläggning av Kronobergs regemente – I 11

De påtalade negativa utvecklingstendenserna för vårt län förstärks drastiskt genom den av riksdagen i december 1989 beslutade nedläggningen av I 11. Därigenom försvinner c:a 450 arbetsplatser (varav 200 civila) från Växjö. Till detta kommer de mera svårsmätbara sysselsättningskonsekvenserna för alla de företag i Växjö med omnejd som lever på att sälja varor och tjänster till denna stora konsument. Det säger sig självt att allt detta kommer att drabba hela Kronobergs län hårt och påskynda den dystra utveckling som förutses i långtidsutredningen. Ansvar att så inte sker vilar tungt på såväl regering som riksdag. Vi förutsätter att man tar det ansvaret genom att kompensera länet för förlusten av I 11 och förebygga en negativ utveckling i vårt län.

Vi kommer i det följande att peka på lämpliga kompensatoriska åtgärder bl.a. i form av ökade forskningsresurser till högskolan i Växjö, satsning på ett nytt glasmuseum, utlokalisering av statlig verksamhet till länet och en rejäl förbättring av länets kommunikationer.

Först vill vi emellertid i detta sammanhang fästa riksdagens uppmärksamhet på den s.k. miloverkstad som ligger i nära anslutning till regementet. Vi tar för givet att denna verkstad skall finnas kvar och fungera ungefär som hittills. Eftersom det emellertid tycks råda viss oklarhet på den punkten vill vi föreslå, att riksdagen gör ett uttalande med innebörden att miloverkstaden i Växjö skall fortsätta sin verksamhet som förut.

Forskningsresurser vid högskolan i Växjö

Från den 1 juli 1989 finns det tre högskoleenheter i sydöstra Sverige (Kronobergs, Kalmar och Blekinge län). Högskolan i Växjö är den klart största av dessa både vad gäller anslag och antalet nybörjarplatser. Högskolan i Växjö är också den av högskolorna som har den mest omfattande forskningsverksamheten. Enligt SIND:s rapport om de små och medelstora högskolorna var den totala FoU-volymen vid dessa år 1985/86 35 milj. kr. Närmare 1/4 av denna forskning skedde vid högskolan i Växjö. Det finns därmed en bety-

dande erfarenhet av forskning vid högskolan i Växjö. Under de senaste åren har den ökat ytterligare i omfattning, bl. a. med hjälp av medel från sparbanken Kronan.

Sålunda pågår det sedan länge en viktig forskningsverksamhet inom området arbetsmarknadspolitik. Högskolan i Växjö har också landets enda professor i entreprenörskap och företagsutveckling. Professuren är knuten till Lunds universitet och verksamheten är till 80 % förlagd till Växjö och till 20 % till Lund. Vidare bedrivs det humanistisk forskning (regional historia och språk i förändring), forskning inom gränsområdet ekonomi-teknik, i undervisning och kommunikation, om arbetslivet med inriktning mot organisationsteori, inom informationsteknologi och kring invandrarfrågor.

Ett alldeles speciellt forskningsprojekt bedrivs vid Glasforskningsinstitutet. Det är ett nationellt FoU-program benämnt Q-glas, som utföres i nära samarbete med högskolan och speciellt inriktat på materialteknik.

Det är synnerligen angeläget att dessa verksamheter kan vidmakthållas och utvecklas. För att detta skall kunna ske måste mer permanenta resurser – i form av pengar och forskartjänster – ställas till högskolans i Växjö förfo-gande. Detta bör ges regeringen till känna.

Den redan nu omfattande och väl fungerande forskningsverksamheten vid högskolan i Växjö talar för att man bygger ut och vidareutvecklar denna. Det finns också andra tungt vägande skäl för en sådan satsning. Växjö har t. ex. ett stort naturligt omland med goda kommunikationer. Tillgängligheten för ett stort omland med behov av teknik- och kunskapsspridningsaktiviteter blir därmed stor. Inom en radie på 100 km från Växjö når man större delarna av Småland och Blekinge. Inom 100-km-avståndet från Växjö når man ca 720 000 invånare. Antalet invånare är i sig ointressant men det ger ändå en indikation på regionens storlek. Siffrorna visar med all önskvärd tydlighet att högskolan i Växjö får stor betydelse för hela den sydöstra landsdelen. Företagsstrukturen är relativt likartad i hela regionen. Genom att forskningsresurser lokaliserar till Växjö kommer detta också angränsande län till-godo.

Även vid en avgränsning enligt mittavståndsprincipen för en ny forskningsenhet i sydsöstra Sverige (avgränsat gentemot universitetet i Lund, Göteborg och Linköping) visar det sig att Växjö får ett stort omland. Detta innebär att forskningsresurser i Växjö får betydelse för en stor region. Dessutom innebär detta att Växjö torde erbjuda bäst möjligheter att avlasta de forskningsenheter som finns i dag.

Möjligheterna till en fysisk utbyggnad av högskolan är mycket goda. En stor del av högskolans verksamhet finns i dag på Teleborgsområdet. Om något är kommer mer av högskoleverksamheten att lokaliseras dit genom att vissa utbildningar flyttar till teknik och forskarbyn Videum som ligger i omedelbar anslutning till högskolan. Genom kopplingen till Videum finns på sikt goda möjligheter att knyta forskningsverksamheten nära samman med regionens näringsliv. Redan i dag finns s. k. forskarum tillgängliga och utnyttjade i Videums lokaler.

Ytterligare skäl som talar för forskningsresurser till Växjö är de synergieffekter som kan uppstå tillsammans med redan befintlig forskning vid bl. a.

Emigrantinstitutet, Glasforskningsinstitutet, Lantbruksuniversitetets forskningsstation i Asa utanför Växjö och vissa företags utvecklingsavdelningar (framför allt Fläkt och Telub).

Vi vill i detta sammanhang peka på möjligheterna att bygga upp forskningsresurser i hela Sydostsverige i samverkan mellan högskolorna i Växjö, Kalmar och Karlskrona/Ronneby enligt den s.k. nätverksprincipen. Vi förordar att denna möjlighet blir föremål för en seriös prövning.

Mot. 1989/90
A440

Mellaningenjörsutbildning till Ljungby

Under 1989 fattade riksdagen beslut om att ersätta det fjärde och femte året på gymnasieskolans tekniska linje med en tvåårig s.k. mellaningenjörsutbildning förlagd till högskolan. För Kronobergs läns del innebär det bl.a. att den högre tekniska utbildningen på gymnasieskolan försvinner från Ljungby och Växjö.

För Ljungbys del är detta ytterst olyckligt, då man där nyligen har investerat stora belopp i ett s.k. resurscentrum med avancerad teknisk utrustning och kvalificerad personal. Resurscentrum har byggts upp tillsammans med näringslivet i Ljungby och varit en ovärderlig tillgång för att stärka och utveckla detta. Detta centrum har också till mycket stor del använts vid undervisningen på gymnasieskolans tekniska utbildningsvägar. När nu de två högsta årskurserna på den tekniska linjen försvinner, så försvinner också mycket av den avancerade tekniska kompetens som nu är knuten både till gymnasieskolan och Resurscentrum. Det går naturligtvis ut över verksamheten vid Resurscentrum och drabbar ytterst näringslivet i Ljungby med omnejd.

Årets budgetproposition innebär bl.a. för Växjös del en minskning med ett 30-tal nybörjarplatser på ingenjörsutbildningen på mellannivå. Vi föreslår att ca 20 sådana platser överföres till högskolan i Växjö från något av de stora universiteten. Därigenom blir det möjligt att tillgodose Ljungbys ovan påtalade behov av sådana utbildningsplatser utan att ta av Växjös 210 platser.

Växjö glasmuseum

Växjö glasmuseum är inrymt i Smålands museum, och insamlingen av glas påbörjades redan på 1930-talet. Intresset inriktades redan från början på glas från hela landet, alltså inte bara på glas från det s.k. glasriket, som vid denna tid helt var beläget i Kronobergs län.

År 1962 invigdes det nuvarande glasmuseet. Glasbruken och Svenska glasbruksföreningen bidrog med såväl inredning som föremål till den nya museidelen. Sedan dess har samlingarna vuxit, och museet disponerar i dag ca 25 000 föremål, verktyg och maskiner, specialbibliotek, priskuranter och kataloger, bildarkiv, akt- och klipparkiv samt en rad specialarkiv. Glassamlingen anses av många vara den största och mest representativa museiglassamlingen i världen.

Genom uppförande av en ny glasmuseibygnad i anslutning till Smålands museum till en beräknad kostnad av ca 20 milj. kr. kan en riksinstitution för det svenska glaset och dess historia tillskapas. Genom en utbyggnad av mu-

seet kan Sverige tillvarata och visa upp en unik samling föremål ur det svenska glasets historia. Ett museum av denna karaktär stimulerar också svenska folkets intresse för svenskt glas. Vidare skulle turistnäringen gynnas, vilket i sin tur får betydelse för hela den sydöstra regionen. Ett utbyggt glasmuseum skulle dessutom få en mycket stor betydelse för den utbildning och forskning som sker vid högskolan i Växjö.

Enligt föregående års budgetproposition skall 300 milj. kr. extra avsättas till kulturen under en treårsperiod. Vi föreslår att riksdagen nu genom ett uttalande pekar på möjligheterna att med hjälp av dessa pengar täcka en del av kostnaderna för en utbyggnad av Växjö glasmuseum. Vi vill därvid peka på uttalanden om att en stor del av pengarna skall användas för att förstärka det regionala kulturlivet.

Utlokalisering av statlig verksamhet till Kronobergs län

Den 1 juli 1992 kommer Kronobergs regemente att vara nerlagt. Det innebär, som tidigare nämnts, att minst 450 arbetstillfällen försvinner. Dessa måste på ett eller annat sätt ersättas. Vi vill därvid peka på möjligheterna att förlägga central statlig verksamhet till vårt län.

Vi vill erinra om att erfarenheterna från tidigare utlokalisering av sådan verksamhet på det hela taget är positiva. Växjö och Kronobergs län har aldrig fått del av någon sådan utlokalisering. När nu denna del av landet plötsligt mister ett stort antal jobb blir behovet av ersättningsjobb akut. Vi förväntar oss därför att regeringen prövar alla möjligheter att lokalisera statlig verksamhet till Kronobergs län. Vi ser naturligtvis helst att det därvid kan bli frågan om ett statligt verk av något slag. Vi inser dock att det kan finnas betydande problem med att snabbt flytta ut ett helt ämbetsverk och utgår ifrån att även delar av sådana verk kan bli föremål för utflyttningsprövning.

Vägar

För Kronobergs län och även för stora delar av sydöstra Sverige, däribland området "Östra Småland" fyller riksväg 23 en viktig uppgift som interregional förbindelse inom södra Sverige. Genom denna förbindelse knyts de centrala delarna av småländska inlandet, norra delarna av Kalmar län och även betydande delar norr därom samman med de centrala delarna av Skåne såsom Malmö-Lund-regionen, Hässleholms- och Kristianstadsområdena.

Skåne är också av stor betydelse för södra Sveriges handel med utlandet eftersom en mycket stor del av denna passerar via dess hamnar. Då exporten och även importen tenderar att öka är det ytterst angeläget att dessa transporter, som ofta är hårt tidspressade, underlättas så långt som möjligt. Detta kan bl.a. ske genom en upprustning av vägförbindelserna.

För Kronobergs län har det känts angeläget att i olika sammanhang peka på denna riksvägs viktiga funktion som huvudförbindelse mellan de nämnda delarna av landet och behovet av en snar upprustning av denna led.

Malmö-Lundregionen är på många områden, såsom exempelvis högteknologisk utveckling, högre utbildning och forskning samt avancerad sjukvård (regionsjukvård), centrum för södra Sverige. Det är av största betydelse att Kronobergs län kan ha goda förbindelser med Malmö-Lundregio-

nen. Den service och de tjänster som finns där bör komma alla invånare i regionen till godo oberoende av var man är bosatt.

Kronobergs län och områdena norr därom bildar dels i flera verksamheter en gemensam region med Skåne, dels ett uppland för många skånska företag inom industri och handel. Ett mycket stort utbyte av varor, tjänster och personliga kontakter äger rum i båda riktningarna. De mycket omfattande kontakterna inom olika delar av näringslivet i Småland och Skåne medför att både transportintensiteten och transportvolymen blir mycket höga. Från fördelningssynpunkt är det angeläget att detta utbyte av varor och tjänster kan ske på vägar som har lika god standard som de på andra håll i landet.

Riksväg 23 bör därför på sikt byggas ut så att den erhåller Europavägstandard.

I detta sammanhang vill vi peka på ett annat problem med länets vägnät, nämligen bristen på medel att förbättra småvägar. Dessa utsätts för mycket hårt slitage av de tunga transporter som förekommer. Det gäller främst virkestransporter till sågverk och massafabriker i och utanför länet. Kronobergs län är i allra högsta grad ett skogslän och borde, enligt vårt förmenande, också klassas som ett sådant. Det skulle innebära att länet kunde komma i åtnjutande av det särskilda anslag som finns för bärighetsupprustning av de allmänna vägarna.

Vi föreslår att Kronobergs län i fortsättningen skall klassas som ett skogslän och få del av det föreslagna anslaget på 622 milj. kr. för bärighetshöjande åtgärder.

Järnvägar

Järnvägstrafiken mellan Kalmar/Karlskrona och Göteborg på den s.k. kusttill-kustbanan är viktig för Kronobergs län. Längs banan finns 16 kommuner med sammanlagt en miljon invånare. För områdets utveckling är det viktigt att ha goda gods- och persontransportmöjligheter. Många företag har järnvägen som bas för sina transporter.

Banan är inte bara viktig förbindelse mellan Sydöstsverige och västkusten. Den är också en viktig länk ut i det övriga järnvägsnätet, inte minst genom anslutningarna i Alvesta, Borås, Värnamo och Karlskrona. Företagen behöver för sin framtida konkurrenskraft ett bra transportsystem med säkra leveranser, "just in time".

Sydöst- och Västsverige hör till de mest försurningsdrabbade delarna av landet. Genom att föra över mera transporter till järnväg kan de försurande utsläppen minskas.

Befintligt utredningsmaterial visar, att med ett förbättrat underhåll och investeringar till rimliga kostnader i t.ex. spårupprustningar, kan restiden från kust till kust minskas med 30 minuter inom den närmaste femårsperioden. Med modernare vagnmaterial kan restiden pressas ytterligare med 20 minuter.

Restiden blir därmed under fyra timmar, jämfört med nuvarande ca fem timmar och Transportrådets bussalternativ på ca sex timmar.

Vi föreslår att investeringarna i spårupprustningar och vagnmaterial fortsätter i oförminskad och helst ökad takt så att ovannämnda restider blir verklighet inom en icke alltför avlägsen framtid.

Mot. 1989/90
A440

I detta sammanhang vill vi aktualisera en annan för länet viktig järnvägsfråga. Det gäller den nära förestående introduktionen av snabbtåg på stambanan mellan Malmö och Stockholm. Vi anser det vara nödvändigt att dessa tåg gör uppehåll i Alvesta. Det är viktigt för länet och skulle bidra till att kraftigt öka resandet på kust-till-kust-banan.

Mot. 1989/90
A440

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regionalpolitiska åtgärder i Kronobergs län.

Stockholm den 25 januari 1990

Kjell Nilsson (s)

Ulla Johansson (s)

Lars Hedfors (s)